THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאס אידישע ווארט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

פראפארציאנעלע פארטרעטערשאפט

כאטש די פלאטן קאנפערענץ אין לאנדאן איז נאך אפיציעל ניט געשלאסן געווארן, איז עס אבער שוין ניט צו פרי צו ריידן וועגן איר רעזולטאט. עס איז שוין אזוי גוט ווי זיכער, אז פראנקרייך און איטאליע וועלן פארבלייבן אויסער דעם אפמאך וואס איז געשלאסן געווארן צווישן ענגלאנד, די פאראייניקטע שטאטן און יאפאן. און די קאנפערענץ קאן שוין גארנישט ניט דערגרייכן.

דער אפמאך צווישן די דריי מאכטן איז געשלאסן געווארן אויף זעקס יאר. לויט דעם אפמאך וועלן ענגלאנד און די פאראייניקטע שטאטן עטוואס פארקלענערן זייערע עקזיסטירנדיקע פלאטן, און יאפאן וועט אירן עטוואס פארגרעסערן. אלע דריי מלוכות צוזאמען וועלן פאר די זעקס יאר איינשפארן, א דאנק דעם אפמאך, צוויי-מיט-א-האלבן ביליאן דאלאר.

דער דאזיקער אפמאך וועט זיכער ניט מאכן קיין סוף צו מלחמה געפארן, — אבער דאס האט מען אויך ניט געקאנט דערווארטן פון א קאנפערענץ וואס האט ניט געהאט בדעה צו פארניכטן קריגס-פלאטן, נאר בלויז עטוואס צו באשריינקען דעם פלאטן-בוי.

מען מוז אבער אנערקענען, אז דאס וועט פארט פארקלענערן די מלחמה געפאר אויף וויפל די דאזיקע דריי מלוכות זיינען שייך. פאר די קומענדיקע זעקס יאר וועלן זיי אפשטעלן צווישן זיך דעם פלאטן בוי-געיעג. וואס רופט ארויס אזוי פיל קנאה שנאה. עס וועט נעמען דערווייל א סוף אויף דעם געביט צו די געהיימע מאכינאציעס פון די מלחמה-אינדוסטריאליסטן וואס העצן און רייצן איין פאלק קעגן דעם צווייטן אין די אינטערעסן פון באוואפנונג. — ווי דאס איז אנטדעקט געווארן ניט לאנג צוריק מיט דער מעשה שערער, א געדונגענער אגענט פון די אינדוסטריאליסטן, וואס האט געהאלפן דורך פאלשע טעלעגראמעס באוועגן דעם אמעריקאנער סענאט אנצונעמען קולידזשעס ריזיקן פלאטן-בוי פראגראם.

דער אפמאך נעמט אויך אראפ א ריזיקע לאסט פון צוויי-מיט-א-האלבן ביליאן דאלאר פון די באטרעפנדיקע מלוכות. וואס איז אויך ניט פון א גאר קליינער באדייטונג.

דער רעזולטאט פון דער פלאטן קאנפערענץ

ווען די זיצונגען פונ'ם פעדעראלן פארלאמענט וועלן ווידער געעפנט ווערן נאך די "איסטער" וואקאציעס, וועט די רעגירונג, ווי עס ווערט געמעלדעט, פארשלאגן א ביל וועגן איינפירן דעם פראפארציאנעלן סיסטעם אין די קומענדיקע וואלן, אין אלע שטעט וואו עס ווערן אויסגעקליבן מער ווי איין דעפוטאט צום פארלאמענט.

ווי א רעגירונגס ביל, וועט ער, נאטירלאך, אנגענומען ווערן אין הויז. אזוי ווי די רעגירונג האט שוין איצט א מערהייט אויך אינ'ם סענאט, איז דער ביל דארטן אויך גאנץ געזיכערט, — און אין די קומענדיקע אלגעמיינע וואלן, וואס וועלן אפשר פארקומען דעם זומער, וועט ער שוין אויסגעפרובירט ווערן אין דער פראקטיק.

אן דער פראקטישער נוצלאכקייט פון דעם סיסטעם וועט דערנאך אפהייגנען זיין אויספרייטונג אויך אויף די באצירקן וואס קלייבן אויס צו איין דעפוטאט. וואו עס וועט איינגעפירט ווערן דער פארצוג-צעטל סיסטעם אויב דער פראפארציאנעלער סיסטעם אין די גרעסערע שטעט וועט זיך ארויסווייזן צו זיין צופרידנשטעלנד. אזוי איז עס געווען אין מאניטאבא: צוערשט איז דא אין די פראווינציעלע וואלן איינגעפירט געווארן דער פראפארציאנעלער סיסטעם און שפעטער איז איינגעפירט געווארן דער פארצוג-צעטל סיסטעם איבער דער גאנצער פראווינץ, — און ווי עס זעט אויס, ארבעט דער סיסטעם זייער גוט.

ווען מיר ריידן וועגן דער "גוטער ארבעט" פונ'ם סיסטעם מוזן מיר צוגעבן, אז עס זיינען דא פאליטישע פארטייען וואס זיינען מיט אים ניט צופרידן, ווייל ער בארויבט זיי אפט פון דער מעגלאכקייט צו דערוויילן קאנדידאטן מיט א מינדערהייט שטימען. ביי אונז איז אבער שוין לאנג פארביי די צייט פונ'ם שטרייטנגען צוויי-פארטייען סיסטעם, און נייע פאליטישע גרופירונגען האבן זיך פארמירט אדער האלטן זיך אין פארמירן, — און זיי פאדערן זייער מעגלאכקייט צו קומען צום אויסדרוק. די דאזיקע מעגלאכקייט קאנען זיי באקומען בלויז מיט'ן איינפיר פונ'ם פראפארציאנעלן סיסטעם. אזוי לאנג ווי זיי זיינען נאך ניט שטארק גענוג צו שטעלן זיך קעגן די צוויי אלטע, איינגעפונדעוועטע פארטייען אין א דירעקטן קאמף.

נאטירלאך, פירן פאליטישע פארטייען וואס זיינען אין מאכט ניט איין דעם פראפארציאנעלן סיסטעם צוליב מצוה וועגן, כדי צו געבן די מינדערהייטן א געלעגנהייט צו קומען צום אויסדרוק. מיר קאנען זעען א ביישפיל אין ענגלאנד, וואו די ארבעטער פארטיי, וועלכע האט דאך געדארפט זיין די ערשטע צו קעמפן פאר'ן דעמאקראטישן פרינציפ פון פראפארציאנעלע וואלן, האט גאר קיין חשק ניט איינצופירן אזא סיסטעם. ווען זי איז אין א לאגע דאס צו טאן. פאראינטערעסירט אין דעם זיינען די ליבעראלן, וועלכע ווערן צעריבן, מיט זייער גרויסער צאל שטימען, צווישן ביידע אנדערע פארטייען, און פאר וועלכער פראפארציאנעלע וואלן וואלטן געווען א דערלייזונג און א נייער אנזאג פון מעגלאכער פאליטישער מאכט. אבער דערפאר טאקע לוינט זיך עס ניט פאר דער ארבעטער פארטיי, און זיכער ווילן די קאנסערוואטיוון פון דעם ניט הערן.

אין מאניטאבא איז אויך איינגעפירט געווארן דער פראפארציאנעלער סיסטעם, ווען די ליבעראלן, דאן אין מאכט, האבן אויסגערעכנט, אז צוליב דעם אויפשטייג פון דער ארבעטער פארטיי אין וויניפעג און פון דער פארמערס פאליטישער פארטיי (היינט די פראגרעסיווע אדער, די ברעקען פארטיי) קאן זי אין דירעקטע, ניט פראפארציאנעלע וואלן, פארלירן מער ווי די קאנסערוואטיווע פארטיי. איר האט זיך געלוינט בעסער געבן א געלעגנהייט דער נייער פארמערס פארטיי, פון וועלכער זי האט דערווארט שטיצע. דאס וואס עס האט זיך ארויסגעלאזן פארקערט, און די ליבעראלן קומט זיך גאר אויס צו שטיצן די נייע פארטיי, ווייזט בלויז אז די ליבעראלן האבן דאן געמאכט א שטיקל טעות אין חשבון.

ווארשיינלאך האט די איצטיקע ליבעראלע רעגירונג אין אטאווא אויך אין זינען די אינטערעסן פון איר פארטיי. און, ווי עס ווערט דערווארטעט, וועלן די קאנסערוואטיוון שטארק באקעמפן איר אמענדמענט צום וואלן-אקט. די ליבעראלן וועלן ווארשיינלאך איינברעכן זיך מיט דער הילף פון פראפארציאנעלע וואלן אין דער טאראנטער קאנסערוואטיווער פעסטונג, און כאטש זיי וועלן מסתמא פארלירן ערגעץ אנדערש, איז אבער פאר זיי וויכטיק צו האבן א פארטרעטערשאפט פון דער צווייטער גרעסטער שטאט אין לאנד.

אבער וואס די אבזיכטן פון דער רעגירונג זאלן ניט זיין, וועט זי אבער דא זיין אויף דער זייט פון א דעמאקראטישן פרינציפ, וואס אפעלירט צו יעדן איינעם וואס שטייט אויסער די צוויי אלטע פארטייען. פראפארציאנעלע וואלן, און דערנאך פארצוג-צעטלאך, וועלן העלפן, אז דער פארלאמענט זאל בעסער אפשפיגלען די פאליטישע מיינונגען פון די וויילער און אז די פאליטישע באוועגונגען וואס הויבן זיך ערשט אן אנטוויקלען זאלן קאנען קומען צום פראקטישן אויסדרוק.

דער פאלעסטינער באריכט

פון דעפוטאט ליוטענאנט קאמאנדיר דזש. מ. קענווארטי
(ספעציעל פאר "דאס אידישע ווארט")

אין מאנאט אויגוסט פון לעצטן יאר איז די ציוויליזירטע וועלט אויפגעשוידערט געווארן פון א מערדערלאכן אויפשטאנד אין פאלעסטינע, וואו 133 אידישע מענער, פרויען און קינדער זיינען אויף אן עקלהאפטן אופן דערמארדעט געווארן, 339 פארוואונדעט געווארן, ווערטפול פארמעגן צושטערט געווארן, און דאס קליינע לאנד איז אריינגעווארפן געווארן אין א טומל. ארדנונג איז צוריק איינגעשטעלט געווארן בלויז דורך דעם שנעלן אנקומען פון עראפלאנען, מיליטער און קריגסשיפן. א מאנאט נאכדעם האט דער קאלאניאל אפיס באשטימט אן אויספארשונג קאמיסיע צו "אונטערזוכן די באלדיקע סיבות וואס האבן געפירט צו דעם אויסברוך אין פאלעסטינע און צו מאכן רעקאמענדאציעס וועגן די שריט, וואס זיינען נויטיק צו פארמיידן א ווידערהאלונג.

איך וויל אויפמערקזאם מאכן, אז די קאמיסיע האט אין איר באריכט ארויסגעוואנדערט ווייט אויסער די גרעניצן פון איר אויפגאבע. די גאנצע ציוניסטישע פאליסי, די באדינגונגען, וואס לויט זיי האלט ענגלאנד דעם מאנדאט פון דער פעלקער ליג, און דער גרויסער אידעאל ווידער אויפצושטעלן די אידישע נאציאנאלע היים ווערן אין אים רעוויזירט.

די ענגלישע רעגירונג, און נאך וויניקער, דער ענגלישער פארלאמענט זיינען ניט געבונדן דורך דעם דאזיקן באריכט. ענגלישע רעגירונגען זיינען נאכאנאנד זינט דער באלפור דעקלאראציע, געווען געבונדן דורך דער פאליסי פון דער דעקלאראציע און דערפאר איז עס אונזער ערן-חוב צום אידישן פאלק איבער דער גאנצער וועלט, אז מיר אין ענגלאנד זאלן דערפילן די פארשפרעכנס וואס מיר האבן געמאכט בעת דער מלחמה, דאס ענגלישע פאלק אליין וועט ניט טאלערירן אז אן אפנויג זאל געמאכט ווערן פון אזא פארשפרעכונג.

אבער אט איז דער באריכט וואס איז נאר-וואס ארויסגעגעבן געווארן צו דער עפנטלאכקייט, און עס איז וויכטיק צו אונטערזוכן ווער עס זיינען די מיטגלידער פון דער קאמיסיע וואס האבן דעם באריכט צונגעשטעלט.

סער וואלטער שא, דער טשערמאן, איז א ריכטער, וואס דער ענגלישער קאלאניאלער אפיס האט אים יארן לאנג באשעפטיקט און וואס איז געווען דער הויפט ריכטער אין מאלאיא; סער הענרי בעטערטאן איז געווען אן אונטער-סעקרעטאר אין מר. באלדווינ'ס קאנסערוואטיווער רעגירונג; מר. האפקין מארים איז א ליבעראלער אדוואקאט, וואס איז א לאנגע צייט געווען קעגן מר. לאיד דזשארדזש; מר. סנעל איז אן ארבעטער-מיטגליד אין פארלאמענט, וואס האט ניט געהאט קיין אמט — א שטילער און אומשעדלאכער מענש. איך זאג דאס ניט מיט אומאכטונג צו קיינעם פון די דאזיקע דזשענטלמען, אבער קיינער פון זיי האט ניט דערגרייכט קיין הויכן שטאנד אין דעם ענגלישן פאליטישן לעבן און זיי האבן אין דער פארגאנגענהייט ניט ארויסגעוויזן קיין באזונדערן אינטערעס אין פאלעסטינער ענינים. דער אל-וויכטיקער סעקרעטאר פון דער קאמיסיע איז א באאמטער פון דעם קאלאניאל אפיס. ערנסטע באשולדיקונגען זיינען געמאכט געווארן דירעקט קעגן דער פאלעסטינער אדמיניסטראציע, און דערפאר אומדירעקט קעגן דעם קאלאניאלן אפיס.. ע ס'איז געווען שטארק צו באדויערן, מילד גערעדט, וואס דער טשערמאן און דער סעקרעטאר זיינען געווען באאמטע פון דעם זעלבן דעפארטמענט, וואס מען האט באדארפט אונטערזוכן דעם אופן ווי אזוי ער האט דורכגעפירט זיינע אויפגאבן.

דער באריכט פון דער דאזיקער קאמיסיע איז איצט פארעפנטלאכט געווארן. עס איז אן אויסערגעווויינלאכער דאקומענט, וואס באשטייט פון איבער צוויי הונדערט זייטן. איך באשטרייט ניט די ערלאכקייט פון דער קאמיסיע. אבער איך פאדער אויף יעדן אומפארטייאישן מענשן ער זאל איבערלייענען דעם דאזיקן באריכט און זאל ניט קומען צום באשלוס, אז עס ווערן אין אים "ריינגעוואשן" די קאלאניאלע באאמטע אין פאלעסטינע. די אויספארשונג מיידעט קוים אויס ריינצוואשן יענע מאכמאדאנער וואס האבן אן צוויפל אויפגעהעצט און אנגערייצט די שעדלאכע מארדן און גוואלדטאטן. ווירקלאך, ווען ניט דער פאקט וואס איינער פון די קאמישאנערס, דער פארלאמענט-מיטגליד, מר. הערי סנעל, האט דעם באריכט אונטערגעשריבן מיט דעם באדינג פון וויכטיקע און פונדאמענטאלע רעזערוואציעס, וואלט איך דערקלערט דעם באריכט אלס איינזייטיק. די פארטייאישקייט איז ניט קיין כונה'דיקע. אבער זי איז טראץ-דעם דארט פאראן. דער באריכט לאזט זיך ארויין, אפשר אומפארמיידלאכערהייד, אין דער גאנצער געשיכטע פון דעם מאנדאט, אונטער וועלכן מיר האלטן פאלעסטינע און אין דער פאליסי, וואס איז אנגענומען און באשטעטיקט געווארן פון יעדער רעגירונג אין ענגלאנד זינט דער פארשטארבענער לארד באלפור האט ארויסגעגעבן זיין בארימטע דעקלאראציע, אויפפאלנדיקער פון אלץ איז אפשר דאס, וואס מינאריטעט באריכטן זיינען געווויינלאך באגרעניצט אויס מיינונג-פארשיידנקייטן, און אין דעם פאל איז אויגנשיינלאך פאראן א קאנפליקט וועגן פראגן וואס האבן צו טאן מיט די פאקטן. למשל, דער הויפט באריכט מאכט א פארזוך צו באפרייען די מאכמעדאנישע רעליגיעזע-פירער אין פאלעסטינע פון אלע, א חוץ די קלענסטע, פאראנטווארטלאכקייטן פאר די דאזיקע מיאוסע געשעענישן אבער מר. סנעל זאגט גאנץ קלאר אין זיינע רעזערוואציעס, אז ער קאן ניט איינשטימען מיט די דאזיקע אויספירן.

די באוויזע פון פארהער זיינען ניט פארעפנטלאכט געווארן און א טייל פון דעם עדות זאגן איז אויסגעהערט געווארן אונטער געשלאסענע טירן. אבער א גרויסער טייל פון די באוויזע זיינען בשעתם פארעפנטלאכט געווארן אין דער פרעסע, און כדי פולשטענדיק צו פארשטיין דעם באשלוס, איז נויטיק זיך צו באקאנען מיט די באוויזע.

דאס פארזיכטיקע לייענען פון דעם באריכט א ל י י ן ברענגט אבער דייטלאך ארויס די נאכלעסיקייט און שרעקעריקייט פון דער פאלעסטינער אדמיניסטראציע. א לאנגע צייט, איידער די ערשטע פאגראמען זיינען פארגעקומען און די ערשטע פארזאמלונג פון די מערדערישע באנדעס זיינען באריכטעט געווארן, האבן די מאכמעדאנישע פירער געהעצט, אגיטירט און דערמוטיקט גוואלדטאטן. פארוואס האט מען ניט געלאזט וויסן דער היים-רעגירונג ? פארוואס האט מען ניט געפאדערט קיין פארשטארקונג פון מיליטער ? און נאך וויכטיקער, פארוואס זיינען די, וואס האבן געהעצט די אומוויסנדיקע פעלאכן, ניט געטאדלט געווארן, און אויב נויטיק, געשטערט געווארן ? ווייל מען דארף געדיינקען, און דאס גיט דער באריכט י א צו, אז דאס לאנד איז אפגעליידיקט געווארן פון מיליטער מאכט אז די אייראפייאישע מיליטער-מאכט איז געפערלאך רעדוצירט געווארן, און אז די לאקאלע פאליציי, איז, ווייזט אויס לויט א פאליסי, רעקרוטירט געווארן כמעט אויסשליסלאך פון די אראבער אליין. עס איז ניט קיין איבערראשונג, און דאס גיט דער באריכט ווידער צו, אז די לאקאלע אראבישע פאליציי האט זיך ארויסגעוויזן אומפארלעסלאך בעת דער פאדערונג פון די אומשטענדן. אויך דאס וואלט מען געווען באדארפט פאראויסזעען.

יענע וואס האבן געמאכט אן אומפארטייאישן שטודיום פון דעם, ווי אזוי דער מאנדאט ווערט אין פאלעסטינע דורכגעפירט און ספעציעל פון דער פאליסי ביים דערפילן די פליכט מעגלאך צו מאכן דעם אידישן פאלק ווידער זיך איינצוארדנען אין פאלעסטינע, — יענע ווייסן שוין פון לאנג וועגן דעם מאנגל פון סימפאטיע, און אפילו קעגנערשאפט פון געוויסע ענגלישע באאמטע אין פאלעסטינע צו די אידישע קאלאניעס. און די דאזיקע אומסימפאטישע שטעלונג איז געהעריג באמערקט געווארן פון די געלערנטע און פראמינענטע מאכמעדאנער, וואס זיינען די ווירקלאכע פירער פון דער אגיטאציע אין פאלעסטינע, און וואס אויף זיי ליגט הויפטזעכלאך די פאראנטווארטלאכקייט פאר די דאזיקע אומרוען. וואס, א שטייגער, קאנען מיר זאגן וועגן דער האנדלונג פון דער לאקאלער אדמיניסטראציע, ווען זי האט בארויבט די איזאלירטע אידישע קאלאניסטן פון וואפן ? זיי (די וואפן) זיינען דאך צוגעשטעלט געווארן אין פארזיגלטע קאסטנס, וואס האבן מעגט אויפגעעפנט ווערן בלויז אין פאל פון אטאקעס, טראץ דעם פאקט וואס עס זיינען פריער געווען צוויי קלענערע אויפשטאנדן, און טראץ דעם וואס אלע, א חוץ די אבזיכטלאך-בלינדע, וואס געפינען זיך אויפ'ן פלאץ, האבן געוואוסט, אז עס איז פאראן א געפאר פון ווייטערדיקע צרות, — טראצדעם אלעם זיינען די מערסטע פון די פארזיגלטע וואפן אוועקגענומען געווארן. די קאמיסיע גיט דא צו איר אפענע חלוקי-דעות וועגן דער דאזיקער פאליסי. איינינקע קאמישאנערס זאגן, אז די פארזיגלטע וואפן זיינען געווען א מיטל צו באשיצן די קאלאניסטן, אנדערע זאגן, אז זיי זיינען געווען א מיטל צו באשיצן די קאלאניסטן; אנדערע זאגן אז זיי זיינען געווען א רייץ קראפט פאר מעגלאכע פלינדערער און דערפאר א געפאר ! אבער דער פאקט איז, אז אומעטום וואו די אידישע קאלאניסטן האבן געהאט וואפן, געוויסע געזעצלאך, און געוויסע, מוז מען צוגעבן אומגעזעצלאך, זיינען די אראבישע אנפאלער ניט נאכגעיאגט געווארן אהיים. אז די אראבער אליין זיינען באוואפנט, איז, צום באדויערן, גענוי אמת. אבער וואו ערגעץ איז אין דער בריטישער אימפעריע פארבאטן פארוואלפנע פארמערס, וואס ווילן זיין באוואפנט זיך צו באשיצן, צו האבן וואפן אויף לייסנס, כדי צו באשיצן זיך אליין און זייערע הילפסלאזע פרויען און קינדער ?

וואס איז די אורזאך פון דעם מאנגל פון סימפאטיע אין געוויסע פלעצער פאר די אידישע קאלאניסטן ? געוויסע אנגעשטעלטע פאר פאלעסטינע זיינען גענומען געווארן פון סודאן, צענטראל אפריקע, און פון אנדערע פלעצער, וואו זיי זיינען געווען צוגעוווינט צו רעגירן איבער א רואיקער באפעלקערונג, וואו מען קאן לייכט רעגירן. די אידישע אימיגראנטן זיינען מייסטנס ענערגישע, געבילדעטע יונגע מענער און פרויען, פאר'עקשנ'ט פאר זייער רעכט, און עס פאדערט זיך גרויס פארשטענדעניש זיי צו באהאנדלען. די אראבער ווידער, אחוץ וואס מען העצט זיי אויף צו עקסצעסן, הערן וואס מען זאגט זיי אן וועלכע ס'איז פראגעס, און אונטער דער טערקישער הערשאפט זיינען זיי צוגעוואוינט געווארן צו אטאקראטישער רעגירונג. עס איז אויך פאראן א קעגנערשאפט (צו די אידישע קאלאניסטן) צווישן א צאל ענגלישע באאמטע אין פאלעסטינע, און דאס האב איך אויסגעפונען אין מיינע פערזענלאכע אויספארשונגען אין לאנד ווען איך בין דארט געווען.

די באלדיקע אנטשולדיקונגען פאר די עקסצעסן, און דאס ווערט קלאר ארויסגעבראכט אין דעם באריכט, איז געווען דער ספסוך איבער דער כותל-מערבי פראגע, און די אלטע רעכט פון די אידישע מתפללים דארט זיך צו פארזאמלען אין געוויסע צייטן פון טאג, און בעת געוויסע רעליגיעזע געלעגנהייטן. עס ווערט צוגעגעבן, אז די מאכמעדאנישע רעליגיעזע פירער, אונטער דער פירערשאפט פון דעם גראנד מופטי, האבן בכוונה געמאכט אנשטריינגונגען צו שטערן די דאזיקע אידישע מתפללים און צו פארוואנדלען זייערע אייגענע הייזער, וואס געפינען זיך דארט אין א שטערונג פאר די אידן.

עס זיינען פארגעקומען באדויערלאכע אינצידענטן פאר דעם און די אדמיניסטראציע קאן זיך דערפאר ניט ארויסדרייען פון איר חלק שולדיקייט ביים באהאנדלען א צוגעבלאך שווערע סיטואציע. עס איז דורכאויס געווען פחדנות, און די מאכט אין פאלעסטינע איז, ווייזט אויס, געווען מער גענייגט צו בארואיקן די אראבער ווי צו זעען, אז גערעכטיקייט און שלום זאלן אויפגעהאלטן ווערן אין לאנד. זיי האבן דערלויבט אז א גאנצער קאמפיין פון העצעס און פארלוימדונג זאל בושעווען אין די אראבישע צייטונגען וואכענלאנג איידער די באדויערלאכע גוואלדטאטן זיינען באגאנגען געווארן. זיי האבן ספעציעל דערלויבט די שטערונג פון דעם "סטאטוס-קווא" און האבן זיך ניט געמאכט זעענדיק, ווען די מאכמעדאנער האבן גענומען אויפשטעלן געביידעס ביי דער הייליקער וואנט אליין. און דאך, ווען די אידישע מתפללים האבן געבראכט א צייטווייליקן פארהאנג, האט מען זיי גראב געהייסן דעם פארהאנג אוועקצונעמען. אין איין פאל האט די אראבישע פאליציי, אונטער דער אויפזיכט פון א בריטישן באאמטן, געקראגן דערלויבעניש צו באנוצן אומנויטיקע מאכט פאר דעם צוועק, בעת די הייליקע צערעמאניעס ביי דער וואנט אליין. די דאזיקע געשעענישן געהערן שוין צו דער געשיכטע, און צוליב דעם כבוד פון דער ענגלישער אדמיניסטראציע, איז צו האפן אז אזעלכע פאסירונגען וועלן קיינמאל מער ניט דערלויבט ווערן.

וויכטיק זיינען די פארגעשלאגענע מיטלען און ענדערונגען אין דער פאליסי און אדמיניסטראציע, וואס די קאמיסיע האט געמאכט. זיי (די פארשלאגן) באריהרן די סאמע ווארצלען פון דער פאליסי, וואס איז ביז איצט דורכגעפירט געווארן אין ארץ ישראל. אט אזוי ווערט, למשל, פארגעשלאגן, אז די באפעלקערונג פון פאלעסטינע האט דערגרייכט איר גרעסטע צאל און אז אימיגראציע דארף שטריינגער באגרעניצט ווערן. און דאך האבן אומפארטייאישע אגריקולטור-עקספערטן אבער-און-ווידער באריכטעט, אז דאס לאנד איז בכוח צו אונטערשטיצן א פיל גרעסערע באפעלקערונג, אויב מאדערנע אגריקולטור מעטאדן זאלן איינגעבראכט ווערן אין לאנד. און די דאזיקע זאך טוען טאקע פונקט די אידישע חלוצים. און די אראבישע ערד-קולטיווירער קאפירן די וויסנשאפטלאכע ערד-ארבעט מעטאדן פון די חלוצים.

ווידער ווערט פארגעשלאגן, אז עס זאלן איינגעפירט ווערן ספעציעלע באגרעניצונגען אויף איין צו קויפן און האלטן לאנד אין פאלעסטינע. דאס איז א סקאנדאליעזער פארשלאג. דאס רעכט צו באזיצן און האלטן איינגנטום קאן ניט אוועקגענומען ווערן פון ענגלישע בירגער. צו פארבאטן די מיטגלידער פון א באשטימטער רעליגיע צו קויפן לאנד, דאס צו באזיצן און צו באארבעטן — מיינט זיי צו בארויבן פון זייערע עלעמענטארע רעכט. און פון וועמען איז אוועקגענומען געווארן דאס לאנד, וואס די אידישע קאלאניסטן באזיצן איצט ? מייסטנס איז עס געקויפט געווארן אויף דעם אפענעם מארק, אפט פאר אויפגעבלאזענע פרייזן, פון אראבישע עפענדים (פריצים) און לאנד באזיצער. צווישן זיי (די עפענדים) זיינען פאראן יענע לייט וואס האבן אנגעפירט די עקסטרעמיסטישע באוועגונג אין פאלעסטינע, וואס האט דערגרייכט איר העכסטן פונקט מיט די דאזיקע שענדלאכע גוואלדטאטן אויף לעבן און איינגנטום !

דער צופרידנשטעלנדיקסטער טייל פון דעם באריכט איז אפשר די רעקאמענדאציע פאר א פשוט'ער, ניט-צווייטייטיקער באשטעטיקונג פון דער פאליסי. איך האף און איך גלויב, אז די איצטיקע רעגירונג, מיט דער צושטימונג פון דער אפאזיציאנעלע פארטייען אין ענגלישן פארלאמענט, וועט דאס טאן מיט א זיכערער שטים און וועט קלאר מאכן, אז מען וועט אונז ניט אראפפירן פון אונזער אויסגעוויילטן וועג פון גערעכטיקייט, מיט דראאונגען און גוואלדטאטן.

און איך האף, אז די שענדלאכע געשעעניש, וואס האבן געפירט צו דער באשטימונג פון דער שא-קאמיסיע וועלן האבן נאך א רעזולטאט. לאמיר צוגעבן, אז אונטער די פרימיטיווע און אומפראקטישע קולטיווירער-און-פאשע מעטאדן דארפן די אראבער האבן מער לאנד ווי די אידישע קאלאניסטן, און די מאכמעדאנישע פארמערס לערנען זיך ניט אויס אזוי שנעל די מאדערנע מעטאדן. אויב דאס ווערט צוגעגעבן, פארוואס זאל מען ניט דערלויבן די ציוניסטישע קאלאניסטן אריבערצוגיין איבער דעם ירדן צו פארנעמען די רייכע און כמעט ליידיקע שטרעקעס לאנד אויף דער אנדערער זייט פון דעם הייליקן טייך ? דער שטח פון נייי-פאלעסטינע איז צופיל באגרעניצט געווארן ביים אנהויב פון דעם נאך-מלחמה פעריאד. "דאס האט, ווי עס ווייזט אויס, צופרידנגעשטעלט די שאפער פון דעם שלום-אפמאך, לויט וועלכן פאלעסטינע איז אפגעטיילט געווארן פון דער טערקישער אימפעריע, אז פאלעסטינע זאל גרייכן פון ירדן ביז צום מיטלענדישן ים און אין צפון צו דרום פון דן ביז באר שבע. אויף דער אנדערע זייט ירדן זיינען אבער פאראן שטרעקעס לאנד, וואס זיינען געווען אין די גרעניצן פון דעם אמאליקן פאליטישן סיסטעם אין פאלעסטינע, זיי זיינען אמאל געווען דער תבואה-שפייכלער פון דער אלטער רוימישער אימפעריע. זיי זיינען זייער פרוכטבאר, ווייניק באוואוינט און פון יעדן שטאנדפונקט צוגעפאסט פאר נעענטער באזעצונג פון אידישע קאלאניסטן. די אנטשולדיקונג, וואס מען האט אין דער פארגאנגענהייט אנגעגעבן פאר ניט דערלויבן די ציוניסטן צו פארנעמען לאנד אויף דער אנ-דער זייט פון ירדן, איז דאס קאן נאך אויפהעצן די אראבישע באפעלקערונג ! די פאליסי וואס ביז איצט אנגעוועדט געווארן, האט ניט פארמידן קיין שענדלאכע מארדן און צושטערונג פון איינגנטום. וואס האבן אויפגעשוידערט די גאנצע ציוויליזירטע וועלט. לאמיר בעסער איצט אננעמען די

(שלוס אויף זייט 3)

ווי אזוי אין דייטש האט אפגענארט גאנץ לייפציג

די פאלגנדע, העכסט פיקאנטע און אמוזאנטע מעשה'לע נעמען מיר ארויס פון א דייטשע צייטונג :

אין דער גרויסער דייטשער האנדלס שטאט לייפציג, איז לעצטנס ארעסטירט געווארן א מאן, וועלכער ווערט באשולדיקט, אז ער האט באשווינדלט א סך בירגער פון שטאט אין מיטן העלן טאג אונטער'ן פרייען לויטערן הימל.

דאס איז געווען בערך מיט א יאר צוריק, ווען אין א שיינעם פרימארגן האט זיך א רייך געקליידעטער מאן פון זייער א שיינעם אויסזעען אוועקגעשטעלט אויף דעם אגוסט'ס פלאץ (איינער פון די רעשיקסטע געגנטן אין לייפציג) און האט אויסגערופן, אז ער האט צו פארקויפן א גוואלדיקע מציאה, אן עולם האט זיך ארום אים ארומגעקליבן, און דער פרעמדער האט פון א שיינעם לעדערנעם האנט-זעקל ארויסבאקומען א נייע קנאקנדיקע פינף-מארק אסיגנאציע און האט אויסגעשריען:

"איר זעט די פינף מארק שטיק ? איך פארקויף עס צו צוויי מארק. איך האב פיל אזעלכע און ווער עס וויל קאן זיי פון מיר קריגן."

— א פארריקטער, — האבן מאנכע פון עולם אויסגעשריען.

— ניט קיין פארריקטער, נאר א גרויסער שווינדלער, — האבן אנדערע געזאגט.

דער מאן האט געשריען, געריסן זיך דעם האלז, האט געגעבן אסיגנאציעס צו דערביי שטייענדיקע, אז זיי זאלן זיי באטראכטן און זיך איבערצייגן, אז דאס איז טאקע אמת'ע דייטשע געלט. אבער וואס ער האט ניט געטאן האט אים גארנישט ניט געהאלפן. קיין קונים האבן זיך ניט געפונען. קיינעם האט זיך ניט געלייגט אויף דעם מח, אז דאס איז א ראיעלע זאך און מען האט מורא געהאט.

איז מען געשטאנען און מען האט זיך געוויצלט אויפ'ן פרעמדנ'ס חשבון און ער האט אפילו קיין איינציקע אסיגנאציע ניט פארקויפט.

און דער עולם איז אלץ געווארן גרעסער און גרעסער און מען האט שוין פארשטעלט דעם גאסן-פארקער.

זיינען אנגעקומען א פאר פאליציאנטן און מען האט זיי דערציילט וואס דא גייט אן. יעדער איינער האט געהאט עפעס צו זאגן אבער קיינער האט די זאך ניט גענומען ערנסט.

די פאליציאנטן האבן צעטריבן דעם עולם און דער מאן מיט די פינף מארק שטיק איז ארעסטירט און אפגעפירט געווארן אין דער פאליציי. א סך מענשן האבן זיי נאכגעפאלגט. מען איז געווען נייגעריק צו וויסן מיט וואס וועט זיך די זאך ענדיקן.

— וואס פאר א געשעפט טרייבט איר דא אן ? — האט אים דער פאליציי קאמיסאר געפרעגט.

— איך פארקויף פינף מארק-שטיק האט דער מאן גאנץ שטאלץ געענטפערט.

— דער פאליציי קאמיסאר און אלע אנוועזנדע האבן אים אנגעקוקט מיט פארוואונדונג.

— ווארום טוט איר עס ? — האט דער פאליציי קאמיסאר געפרעגט.

— איך בין ניט פארפליכטעט צו ענטפערן אייך אויף דער דאזיקער פראגע, — האט דער מאן מיט א גאנץ ברייטער מינע געענטפערט — מסחר אין דייטשלאנד איז ניט פארבאטן און יעדער איינער קאן זיין אייגנטום פארקויפן ווי ער וויל און פאר וואס פאר א פרייז ער וויל. אויב אבער איר ווילט זייער וויסן, — וועל איך אייך צוליב טאן און כ'וועל אייך דערקלערן :

אלע האבן אנגעשטעלט מויל און אויערן און דער פרעמדער האט אנגעפאנגען :

"איך בין א רייכער מאן. איך קאן מיין געלט קיינמאל ניט פארברויכן. ווייל איך אז אנדערע מענשן זאלן געניסן פון מיין פארמעגן. איך האב באשלאסן דאס צו טאן אויף דעם פאלגנדן אופן : איך גיב זיי אוועק פינף מארק פאר צוויי מארק. איך האב הנאה ווען מענשן קומען זיך צוזאמען און כאפן מציאות, אגב האב איך זיך מיט איינעם געוועט, אז איך וועל די אלע פינף-שטיק-מארק אויספארקויפן אין א שטונדע צייט, זיינען געקומען די פאליציאנטן און מיר געשטערט אין מיין פארגעניגן."

דער פאליציי קאמיסאר האט געהייסן ארויסלייגן די פאפיר-געלט און עקספערטן האבן באטראכט יעדע אסיגנאציע באזונדער און באשטעטיקט, אז זיי זיינען אלע גוטע און קיינע ניט קיין פאלשע צווישן זיי.

דער פאליציי קאמיסאר האט זיך אנטשולדיקט פאר דעם מאן און האט אים באפרייט.

אויף מארגן האבן די לאקאלע צייטונגען געשריבן די טשיקאווע נייעס פון דעם טשיקאווען בעל טובה, וועלכער האט געוואלט פארקויפן ראיעלע פינף מארק שטיק צו צוויי מארק, און צום באדויערן האט אים אומזיסט חושד געווען אלס פעלשער אדער שווינדלער.

עס האט אלעמען זייער שטארק פארדראסן, וואס מען האט אזעלכע לייכטע פארדינסטן ארויסגעלאזט פון די הענט, אבער פארפאלן, נעקסטן מאל האבן זיי געדיינקט, וועלן זיי שוין קליגער זיין.

מיט א טאג שפעטער האט זיך דער רייכער הער ווידער באוויזן מיט זיינע אסיגנאציעס אויפ'ן זעלבן סקווער, — "מיינע הערשאפטן, — האט ער אויסגערופן — "איך בין ווידער דא מיט מיין סחורה און אלץ איז ווי פריער. די איז ניט געהעכערט געווארן. אלץ צוויי מארק שטיק."

איז געווארן א לויפעריי פון אלע זייטן. ווער נאר עס האט געהאט מארקן אין קעשענע, איז געלאפן איינהאנדלען די מציאה. איצט איז מען שוין זיכער געווען, אז דאס איז א ראיעלע זאך, זיינען אויף דעם געווען פיל בעלנים.

עס איז געווארן א שרעקלאכער געדראנג ארום דעם רייכן הער. יעדער איינער האט געוואלט אריינכאפן און וואס מער טאקע, און מענשן זיינען שיעור גע'ממית'ט געווארן. די פאליציי האט שוין דאס מאל ניט געשטערט. אז א מאן וויל טוען טובות דער מענשהייט, ווי אזוי קאן מען אים שטערן ?

דער מאן האט אויספארקויפט זיין גאנצע סחורה און האט איינגענומען טויזנטער מארקן.

אויף די לעצטע עטלאכע אסיגנאציעס וואס ער האט נאך געהאט, זיינען געווען פילע בעלנים, אבער דער מאן האט דערקלערט, אז קיינער וועט עס ניט קריגן. "איך זע דארט" — האט ער געזאגט "צוויי פאליציאנטן, וועלכע האבן מיך געהאט ארעסטירט, און איך וועל עס פארקויפן צו זיי און ניט צו קיין אנדערע. זאלן זיי עפעס האבן פאר זייער טרחה." די פאליציאנטן האבן באצאלט דעם פרייז, צוגענומען די לעצטע עטלאכע אסיגנאציעס און באדאנקט דעם מאן פאר דער טובה, וואס ער האט זיי געטאן און מזכה געווען מיט עטלאכע מארק.

דער זאנדערבארער וואוילטוער האט זיך צעזעגנט מיט דעם עולם און איז אוועק.

אין געדרענג און אין איילעניש האט קיינער ניט באטראכט די סחורה, וואס זיי האבן איינגעהאנדלט. פינף מארק שטיק. — איז פינף מארק שטיק ! מען ווייס דאך שוין אז זיי זיינען אמת'ע. שפעטער אבער, ווען די קויפער זיינען ארויס איבער'ן שטאט עפעס קויפן פאר די געקויפטע מארקן, זיינען אלע אנטוישט געווארן : עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז דער מאן האט זיי "אנגעפיפן" און דאס מאל זיינען די אסיגנאציעס אלע געווען פאלשע.

די פאליציי האט דעם חברה'מאן געזוכט א לענגערע צייט אבער ער איז ניט געפונען געווארן.

ערשט לעצטנס האט די פאליציי ארעסטירט א מאן, אויף וועלכן א פאר פון די פאר-א-יאריקע קרבנות זאגן, אז דאס איז עס יענער שווינדלער. אבער דער ארעסטירטער לייקנט שטיין און ביין. ער איז, זאגט ער, אין לייפציג קיינמאל פריער ניט געווען און ער ווייסט ניט פון וואס צו זאגן. ער דערקלערט, אז מען מאכט אויף אים א בלבול און אז ער וועט זיין אומשולד באוויזן.

קומט אין מאסן!
צום גרויסן
מוזיקאליש - ליטעראריש
וואקאלישן
איקאר
קאנצערט
זונטאג
דעם 20-טן אפריל
8.30 אוונט
אין פעלעס
טעאטער
(סעלקירק עוועניו)
בילעטן צו באקומען ביי אלע
איקאר טוער
אויפזיכט:
וויניפעגער איקאר קאמיטעט